

Ge rådgivning vid livsmedelskontrollen

FÖR KONTROLLMYNDIGHETER

Livsmedelsverket

Frågor, svar och dialog

Ett bra tillfälle att ge rådgivning till livsmedelsföretag är vid kontrollbesöket. Som inspektör ska du både kontrollera att företaget gör rätt och kunna ge tips och råd om olika vägar dit. Det finns också situationer när du inte får ge råd.

Här får du veta vilken rådgivning du kan ge och på vilka sätt, och få länkar till var företagen kan få mer information via Livsmedelsverket.

I grunden vill kontrollen och företagen samma sak – att maten ska vara säker för den som får den på sin tallrik vid matbordet.

© Livsmedelsverket, Uppsala augusti 2025
Foto omslag: Shutterstock. Foto inlaga: Petter Cohen,
Maria Begntsson Lewander, Johnér, Shutterstock,
Mostphotos. Layout: Livsmedelsverket

Företagen har rätt att få rådgivning

Myndighetens uppdrag

Kontrollmyndighetens uppdrag är göra en oberoende granskning av livsmedelsföretagens verksamhet. En del av uppdraget är att ge råd och information som gör det enklare för företaget att göra rätt.

Du kan både informera om vad lagstiftningen kräver och ge exempel på vad företaget kan göra för att följa reglerna. Tänk på att anpassa råden till företagets kunskap och behov. Dina råd får inte minska deras möjlighet till och kreativitet, och det ska vara tydligt att de själva har ansvaret.

Om företagaren ringer och ställer frågor utanför kontrolltillfället har hen också rätt till rådgivning. Samtalet bör ske på samma nivå som vid kontrolltillfället.

Genom att underlätta för företaget att göra rätt från början, bidrar vi till att lättare och snabbare nå målet om säkra livsmedel till konsumenterna.

Förklara hur det hänger ihop

Regel – mål – krav – fara – lösning

Din rådgivning ska hjälpa företagaren att hitta sätt att uppfylla kraven i lagstiftningen. Utgå gärna från farorna i verksamheten när ni diskuterar. Hjälp företagaren att förstå vilka faror som finns och diskutera hur de kan hanteras. Anpassa gärna din rådgivning utifrån typ av verksamhet, företagarens erfarenhet och annat som kan spela in. När

de förstår varför något är en fara, kan de lättare ta fram en lösning till hur de kan minimera risken med faran.

Vad säger lagen?

Du ska kunna förklara vad lagstiftningen kräver och dessutom, om det är möjligt, beskriva olika sätt att uppnå kraven. Utgå alltid så långt som möjligt från det aktuella företaget när du svarar på företagarens frågor.

Företagen vill ofta ha specifika besked om vilka lösningar som lagen kräver. Du kan då behöva förklara att reglerna bygger på att lösningarna ska anpassas till verksamhetens behov, att delar av livsmedelslagstiftningen är målstyrd och att kraven i lagstiftningen därför ofta kan uppfyllas på flera olika sätt.

Om du har erfarenhet av hur man kan hantera en viss situation kan du berätta om det. Var tydlig med att det är exempel, och inte krav på hur det aktuella företaget ska göra. Beskriv det önskade resultatet. Resonera kring farorna i verksamheten. Ha en dialog om vilka lösningar företagaren kan tänka sig och om de är lämpliga.

Det viktiga är att målet med lagstiftningen – säkra livsmedel – kan uppnås med den lösning företagaren beslutar sig för. Hänvisa gärna till vägledningar eller branschriktlinjer om sådana finns. Om du inte vet svaret direkt kan du be att få återkomma senare.

Ge exempel och jämför med lagstiftningen

Förtydliga också ansvarsfördelningen. Det är alltid företagarens ansvar att deras livsmedel är säkra och att konsumenten inte blir vilseledd. Företagaren ska kunna visa att en viss lösning innebär att målen med lagstiftningen uppfylls. Myndighetens uppgift är att bedöma om lösningen företaget väljer uppfyller målen.

Öppna frågor

Om företagaren frågar "kan jag göra så?" eller "hur ska jag göra?" kan du ställa öppna frågor som tydliggör vad verksamheten ska uppfylla. Exempel: "vilka faror finns?", "vad händer när du inte gör så?", "hur tänker du kring det här?" Bedömer du att företagaren kommer fram till ett förslag på åtgärd som uppfyller lagstiftningens krav kan du säga det.

Om du får en fråga om en konkret lösning, av typen "om verksamheten ser ut så här och jag gör så här, uppfyller jag då reglerna?" kan du förklara hur förslaget förhåller sig till lagstiftningen. Du kan svara "ditt förslag är ett sätt att uppfylla lagstiftningens krav", för att vara tydlig med att det kan finnas fler sätt.

118492

Exempel – ett mindre slakteri

Ett mindre slakteri får avvikelse vid en kontroll på grund av att samma personal arbetar växelvis på oren och ren zon utan rengöring eller klädbyte. Företaget förklarar att de är medvetna om problemet men inte ser någon lösning eftersom de har brist på personal och personalen omväxlande behöver utföra arbete i ren och oren zon. Personalen har svårt att få tiden att räcka till för klädbyten och handtvätt. Dessutom ligger omklädningsrummet långt bort i lokalerna så det tar tid för personalen att ta sig dit och byta.

Du informerar om varför det är viktigt att hålla en god hygien under slaktprocessen samt om den lagstiftning som gäller inom området. Ni diskuterar hur företaget skulle kunna göra för att lösa problemet ur en praktisk synvinkel. Du stödjer företagaren att själv hitta lösningar och komma med förslag. Ett sätt är att de till exempel att skaffar plastförkläden och installerar extra handtvätsställ i passagen mellan ren och oren zon. Ni kanske diskuterar om det finns utrymme nog för ett extra omklädningsrum i anslutning till passagen, eller om företaget kan se över rutinerna för hur personalen arbetar så att det blir färre övergångar mellan ren och oren zon.

Med ditt stöd kan företagaren hitta en lösning på något som varit ett problem länge. Avvikelse skrivs och du följer upp att det nya tillvägagångssättet fungerar som det är tänkt vid en uppföljande kontroll.

EXEMPEL – ett bageri

Du är på ett bageri där takfärgen flagnar och riskerar att falla ner i blandaren där deg bearbetas öppet. Du informerar företagaren om att det finns risk att färgen faller ner i degen, att det inte får fortsätta och att det kommer att bli en avvikelse. Livsmedelföretagaren förstår problemet och undrar om det krävs stora ingrepp som nytt tak, ommålning eller annat för att bli av med problemet.

Du poängterar att målet med lagstiftningen är att livsmedlet inte får förorenas och informerar om att det kan finnas olika sätt att se till att så sker. Du nämner olika alternativ: se till att det inte finns livsmedel placerade under det flagnande taket, skrapa bort färgen, eller de lösningar som företagaren själv föreslår. Du avslutar med att oavsett vilket sätt man väljer så måste man se till att inte andra risker för livsmedlet uppstår.

Informera om att avvikelserna kommer med i kontrollrapporten och att du kommer att kontakta företagaren för att få bekräftat att avvikelserna har åtgärdats. Allt för att säkerställa att hanteringen av livsmedlen sker på ett säkert sätt.

EXEMPEL – en mjölkgård

Du besöker en mjölkgård. Företagaren frågar hur ofta hen behöver byta spengummin på mjölkkningsutrustningen.

Det finns inte ett enkelt svar på frågan, eftersom det måste bedömas från fall till fall, utifrån till exempel hur ofta utrustningen används och hur den diskas. Du för en dialog om vilka risker som finns och vilka resultat som företagaren ska uppnå. Med hjälp av öppna frågor kan du hjälpa företagaren att själv komma fram till en lösning som fungerar. Du kan förklara vad som händer med gummit när det åldras, att det blir mer sprött och att det finns risk för att det bildas sprickor där bakterier kan få fäste.

Du låter företagaren beskriva vilka faror som finns, när åtgärder krävs och hur de ska göras på bästa sätt för verksamhetens förutsättningar. Hänvisa också företagaren till att läsa branschriktlinjer.

Vilket lagstöd för rådgivning finns?

Kontrollmyndigheten är skyldig att svara på frågor och underlätta för livsmedelsföretagaren att göra rätt, så långt det är möjligt. Det framgår v 12 § livsmedelslagen:

"Den myndighet som utövar offentlig kontroll skall genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen..."

Och 6 - 8 §§ förvaltningslagen:

"Service. En myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

Tillgänglighet

En myndighet ska vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när sådana kan tas. Myndigheten ska vidta de åtgärder i fråga om tillgänglighet som behövs för att den ska kunna uppfylla sina skyldigheter gentemot allmänheten enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen om rätten att ta del av allmänna handlingar.

Samverkan

En myndighet ska inom sitt verksamhetsområde samverka med andra myndigheter. En myndighet ska i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter."

Tipsa företagen om våra digitala plattformar

På Livsmedelsverkets webbplats under fliken "Företagande, regler och kontroll" finns det mesta livsmedelsföretag behöver veta. Här kan du läsa om allt från hygien och märkning till allergener och vad som gäller särskilt för olika livsmedel. Samt förstås om livsmedelskontroll.

[Företagande-Regler-Kontroll](#) - Livsmedelsverket

Här finns också aktuella branschriktlinjer som bland annat innehåller olika sätt att arbeta för att uppfylla lagstiftningen.

[Branschriktlinjer](#) - Livsmedelsverket.se

Kontrollwiki är Livsmedelsverkets särskilda webbplats för vägledning till lagstiftningen om livsmedel och livsmedelskontroll.

[Kontrollwiki - webbplats för fördjupning](#) - Livsmedelsverket

Håll dig gärna uppdaterad genom att skaffa konto på Livstecknet och följa Livsmedelsverket i sociala medier.